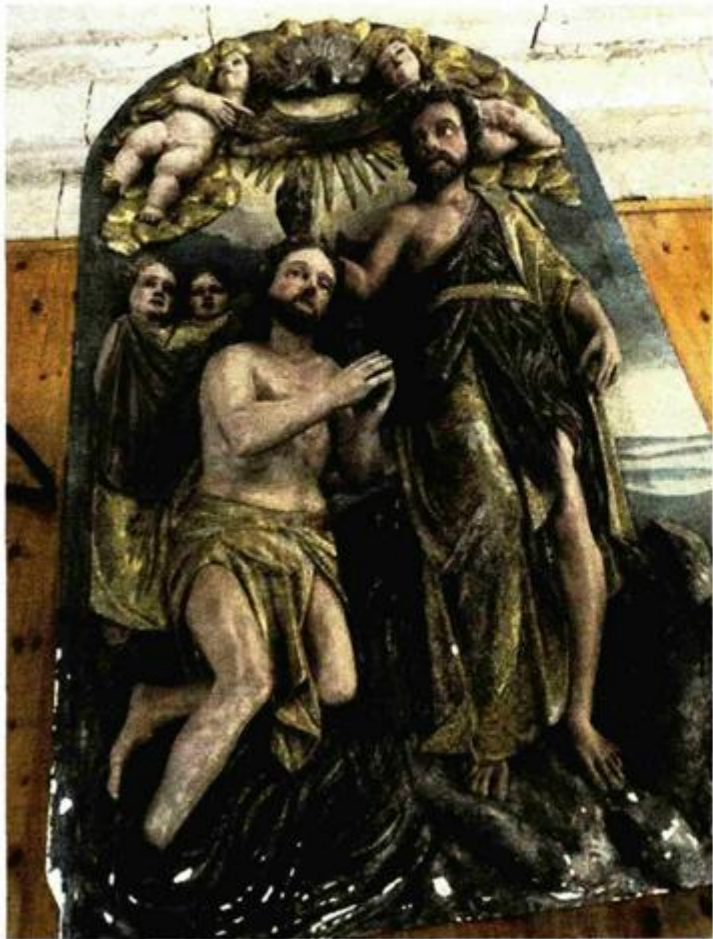
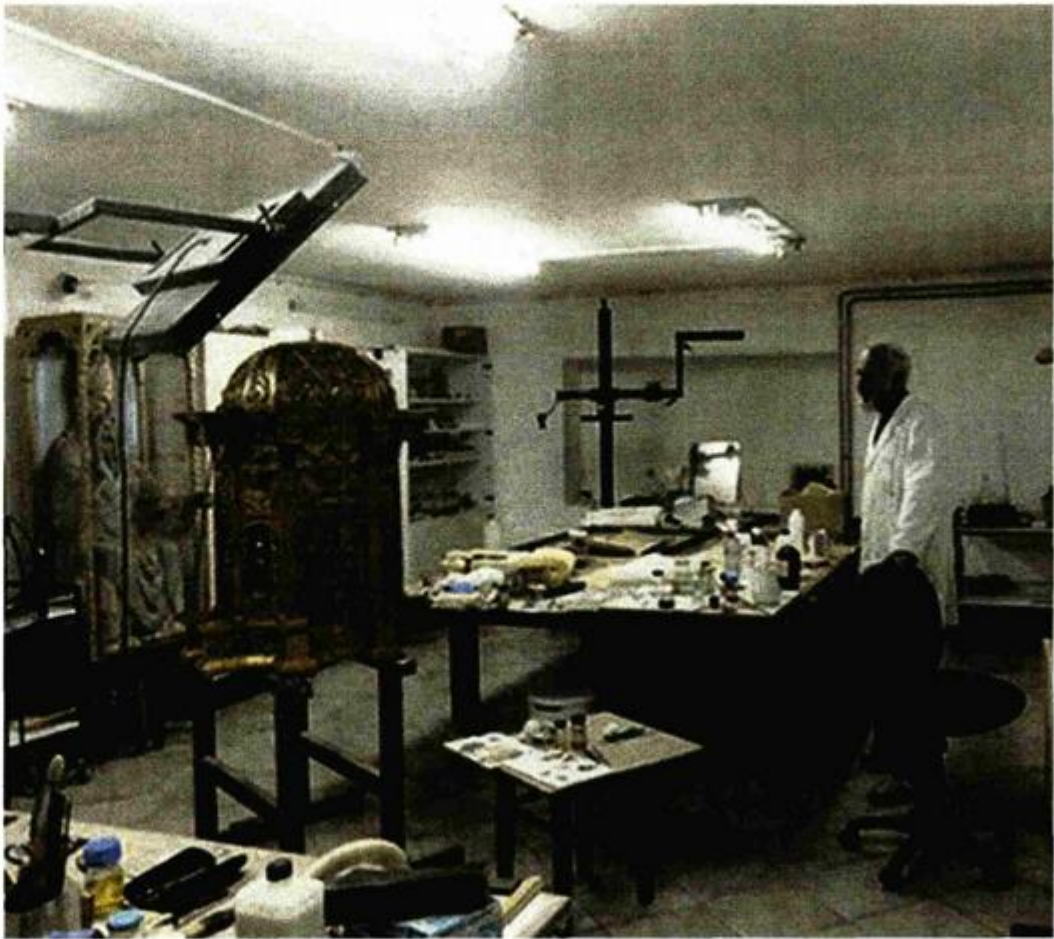

OSAMDESETIH GODINA PROŠLOG STOLJEĆA CRKVA MAJKE BOŽJE TRAVERSA PONAD VODNJANA

Lječilište umjetničkog bl

Duborez "Krštenje Isusovo" s velikim oštećenjima

Radionica u Juršićima

Ideja o Restauratorskoj radionici u Vodnjaju rodila se 1982. kad se popravljala župna crkva, pa je tom prigodom direktor Restauratorskog zavoda Hrvatske Ferdinand Meder sa suradnicima obišao i druge lokalne crkve. Procijenjeno je tada da je za restauraciju drvene rezbarije i slika na platnu samo u Vodnjaju potrebno 85.000 sati rada restauratora. Radionica je smještena u crkvu Majke Božje Traversa u kojoj je trebalo restaurirati pet velikih oltara

NAPISAO I SNIMIO
Marijan JELENIĆ

Ponad Vodnjana je crkva Majke Božje Traversa. Mnogi su mislili da crkva podsjeća na Majku Božju kao kuharicu s pregačom, traversom. Međutim, na onom je mjestu bila starija crkva Madonna delle Fontane (Sv. Marija od Izvorra). Po kamenom ulomku kojeg se našlo u ruševinama, starija je crkva vjerojatno bila iz 9. stoljeća. Kad su u Vodnjan korizme dolazili propovijedati franjevci trećoreci, mještani su bili oduševljeni i htjeli

ih stalno imati, pa su im odlučili sagraditi samostan i crkvu. Velika je crkva sagrađena transversalno na postojeću, pa je prozvana Majke Božje Traversa. Samostan je trajao 69 godina, dok ga nije ukinula francuska uprava 1806. Od tada je nestao.

Desetljećima zapuštena crna točka

Na crkvi decenijama nisu izdržavala nikakva vrata ni prozori. Povaljivali su neodgojeni maloljetnici. Po crkvenim su zidovima i svodu željeznim štapovima igrali pikado, isprevtali sve grobove svećenika i bratovštinar. No,

crkvu nisu napadali samo maloljetnici. Župa je ondje za potrebe popravaka crkvi odložila mljeveni i riječni pijesak koji je nestao. Preko crkvene parcele išao je put u okolna polja. Ondje su mnogi mijenjali ulje automobila i ostavljali ono staro. Župnik je godinama govorio kako je Traversa jedna od četiri "crne točke u Istri" i teško će umrijeti dok se to ne riješi.

Godine 1982. u župnoj je crkvi u Vodnjaju zamijenjena trula površinska elektroinstalacija. Crkva je bila oštećena od gelera u Drugom svjetskom ratu, a sada dodatno išarana ukopavanjem električnih vo-

Preostala ruka kipa sv. Antuna Padovanskog kojeg je uništila crvotočina, 17. stoljeće, Vodnjan

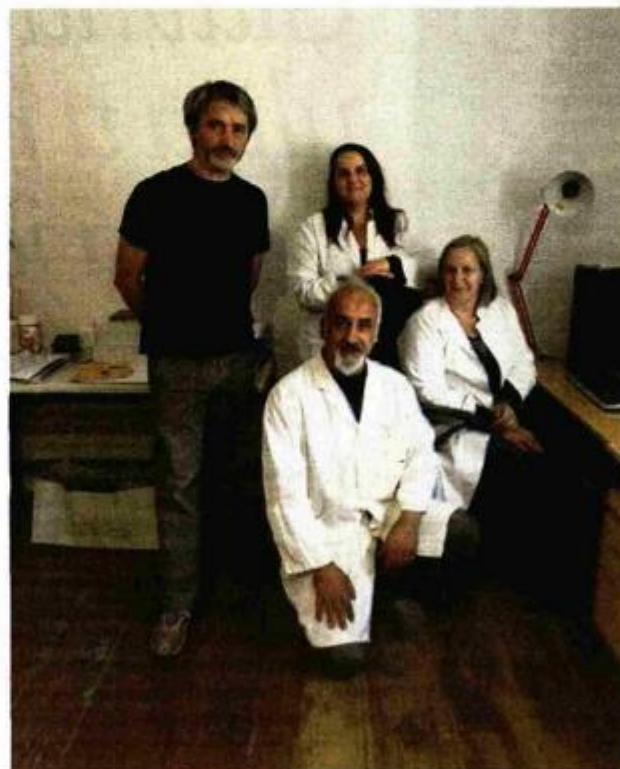

Oštećeni kipovi Svete obitelji iz Svetog Lovreča Paznatičkog

Legende o sv. Antunu Padovanskom i Nazaretskoj kućici

Uz crkvu Majke Božje Traversa vezane su i dvije legende, koje vjerojatno imaju povijesnu jezgru. Prvo, ondje je u franjevačkom hospiciju sv. Antun Padovanski prenoćio na svom putu za Pulu. Vodnjan je bio znatno zdraviji grad od Pule, ali je imao i franjevački samostan koji će Pula dobiti tek početkom 20. stoljeća ponad Arene. I drugo, ovdje je navodno zastala Nazaretska kućica Svete obitelji koja je iz Nazareta, preko Rijeke prenijeta u Loreto gdje se i danas čuva i meta je mnogih hodočasnika.

Legenda ima vjerojatnosti. Kućica se kao kršćanska svetinja prevozila u diskreciji pred opasnostima barbara koji su uništavali kršćanske svetinje. Vjerojatno je ovdje čekala na pogodno vrijeme, a bilo ju je lakše čuvati u skrovitosti Vodnjana nego li u Puli. Legendu bi valjalo istražiti, i crkva bi Majke Božje Traversa u Vodnjaju zbog boravka svetog Antuna i Nazaretske kućice mogla biti, uz župnu crkvu s relikvijama i čudotvornu crkvu sv. Foške, treća hodočasnička točka Vodnjana.

Restauratorsko-konzervatorska ekipa, slijeva: Silvio Šarić, Mario Miočić i Laura Miočić su u radionici od samog početka, u sredini stoji Kristina Bin Latal

dova, pa ju je trebalo okrečiti. Za krečenje crkve trebalo je mišljenje Konzervatorskog zavoda iz Rijeke gdje i kako uskladištiti velike slike na platnu. Zavod nije uopće odgovorio, pa je župnik pozvao Restauratorski zavod Hrvatske iz Zagreba koji je odmah reagirao i stručno pomogao.

Tom je prigodom direktor Zavoda Ferdinand Meder sa suradnicima obišao i druge vodnjanske crkve. Procijenjeno je tada da je za restauraciju drvene rezbarije i slika na platnu samo u Vodnjaju

UDOMILA JE RESTAURATORSKU RADIONICU

Glas Istre

Crkva Gospe Traversa od 1988. ugošćuje Restauratorsku radionicu Vodnjan

Restaurirana slika vodnjanskog svećenika na kojoj se gotovo ništa nije vidjelo

Restaurirani kip Bogorodice s Djetetom, pozlačeno drvo, 17. stoljeće, Plomin

Interijer crkve

Restaurirani oltar, pozlačeno drvo, 15. stoljeće, zbirka sakralne umjetnosti biskupije u Poreču

Svetohranište iz 17. stoljeća, bijela kređa je priprema za novu pozlatu koja je vremenom otpala

Neostvorena međunarodna restauratorska škola

Već je prilikom uspostavljanja restauratorske radionice u Vodnjanu zbog obimnosti restauratorskih poslova u Istri zaključeno je da je takva djelatnost na Poluotoku potrebna stalno. Osim prostora, problem su bila i sredstva, pa je bilo predloženo da se u bivšem kapucinskom samostanu u Vodnjanu utemelji međunarodna restauratorska škola. U nju bi dolazili strani studenti, plaćeni sredstvima njihovih ministarstava, a ovdje bi pod vodstvom naših i inozemnih stručnjaka stajali i stekli zvanje restauratora. Istarske bi se umjetnine restaurirale kao studijski materijal sa strane kapitalom. Na taj bi se način spasila i uzdržavala kulturna baština Istre koja je mahom sakralna.

Međunarodna škola bi u program uvrstila ulja na platnu, drvenu plastiku, oltare, kipove, raspela, freske, kamene inventar, tekstil, pergamene, staklo, mozaike, sve što ima povijesnu vrijednost. Također i arhive župnih ureda koji čuvaju najminuciozniju povijest Istre. Restauratorski se posao ne može dovršiti, nego bi takva ustanova bdjela nad kulturnom baštinom Poluotoka. O samostanu su postojali neki drugi prijedlozi: otvaranje kazališta, kinodvorane, multidisciplinarni centar. Nažalost, samostan je zarušen, a prijedlog o međunarodnoj restauratorskoj školi do danas nije ostvaren.

potrebno 85.000 sati rada restauratora! A koliko za čitavu Istru?! U crkvi Gospe Traversa posebno ih je impresioniralo pet velikih drvenih oltara. Tada je Meder rekao da bi i njih trebalo restaurirati, ali se pitao gdje s tako velikima. Još je primijetio kako je iznošenje oltara iz njihove klime opasno, pa župnik reče: "Zašto se ne bi restaurirali ovdje na licu mjesta?" Meder se složio: "Odlična ideja. Moglo bi se tu restaurirati i druge oltare iz Istre." I tako se rodila ideja o Restauratorskoj radionici u Vodnjanu, a djelatnici će do daljnega imati svoje sjedište u župnoj kući u Juršićima što je tadašnji biskup mons. Antun Bogetić velikodušno dozvolio.

Restaurirana ulja na platnu, kipovi, oltari

Župa je preuzela uređenje krova, unutrašnjosti i okoliša. Crkva je okrećena, izrađeni su novi prozori i vrata, Sakristiji

je dozidan sanitarni čvor i čajna kuhinja i odvodna jama. Od ostatka kamena samostana izgrađen je 140 dužnih metara cintorni zid, priključena je voda i struja, postavljen alarm. Okoliš je poravnat s 36 kamiona zemlje. Zemlju je ravnao Odino Fioranti koji je tada jedini na traktoru imao montiranu "lopatu". Zapadno od crkve su nađeni ostaci velike cisterne, zbog koje se crkva nekada zvala Madonna delle Fontane i opskrbljivala vodom samostan i okolna domaćinstava. Radionica je proradila 1988. Za opremu radionice je pomogla zajednica općina Pula. Za najam crkve sklopljen je ugovor na 25 godina.

Ljeti je Traversa odlično funkcionirala, ali je zimi problem grijanja, pa su zimi restauratori radili u prizemlju župne kuće u Juršićima.

U vodnjanskoj je restauratorskoj radionici do danas ra-

dilo 29 restauratora. Neki su već u mirovini. Voditelj radionice je viši restaurator prof. Mario Miočić. On je sa suprugom Larom ostao čitavo vrijeme. Njima se pridružio i restaurator iz Vodnjana Silvio Šarić.

Gospino ruho nestalo u mlakoj vodi

Restaurirali su desetke ulja na platnu, više drvenih oltara, desetine kipova različite veličine. Restaurirani su predmeti iz Poreča, Tinajna, Vodnjana, Barbana, Peroja, Pule, Fažane, Žminja, Pazina, Boljuna, Buzeta, Rovinja, Vrsara, Svetog Lovreča Pazenatičkog, Labina, Gračišća, Pićna, Motovuna, Trviža, Plomina, Bala, Ližnjana. Može se reći da su mnoge umjetnine "uskrle od mrtvih". Na nekima su obavljena samo istraživanja i preventivni zahvati, čekaju daljnji postupak. Može se bez pretjerivanja reći da je crkva Majke

Božje Traversa postala lječilište umjetnina koje bi inače bespovratno propale.

Crkva Majke Božje Traversa sagrađena je 1650. Treća je po veličini u Vodnjanu, nakon župne crkve i Karmelske Gospe. Ima pet rezbarenih oltara. I čudotvorni kip Majke Božje, vjerojatno iz 15./16. stoljeća. Kip je nekad bio obućen u svečano ruho koje se vremenom potrošilo. Kad su časne pokušale ruho urediti, nestalo je u mlakoj vodi. Vodnjan prema toj crkvi ima zavjet. Naime, u kugama je Istra stradavala 41 put. Od 72 sela južne Istre, samo je 12 bilo preživjelo. Vodnjan nikad nije pogođen kugom, pa se zavjetovao da će na Uskrsni ponedjeljak hodočastiti k Majci Božjoj Traversa bude li pošteđen kuge. Zavjet se održava do danas. Bogoslužje je u crkvi i 25. travnja kada se za proslavu dana blagoslivljaju polja.